

AUXILIO NUMINIS DIVINI!

ARCHEOLOGIA PNEUMATICA,

Quam

Consensu & adprobatione Ampl.
Facult. Philosophicæ, in celeberrima
Academia Aboënsi,

SUB PRÆSIDIO

PRÆCELLENTISSIMI VIRI
DN. M. SIMONIS PAULINI,
Lingg. Græcæ & Hebrææ Profel-
soris Ordinarii, Promotoris ac Præ-
ceptoris semper colendi,

Pro consequendis MAGISTERII Philosophici
honoribus,

Publico candide Philosophantium
examine
Submitte

MAGNUS M. NICANDER,

Wex: Smoland. Alumn. Reg.

In Auditorio Majori horis ab octava
matutinis die 20 Julii Anno 1685.

Exc. apud JOHANNEM L. WALLIUM A. T.

Doctrina ac canitie maxime conspicuo Dn.

Reverendissimo Amplissimoq;

DN. M. JONÆ SCARINIO,

inclytæ Diœceseos Wex. Episcopo dignissimo, Consistorii Præsidi consultissimo, Gymnasil & Scholarum per totam diœcesin erectarum directori accuratiss. Patri ac Promotori nullo non obsequii ac reverentiæ cultu prosequendo;

Pl. Reverendo atq; Praclarissimo Viro

DN. M. LAURENTIO MELLINO,

Civitatis Junecopensis Past. graviss. territorii, quod urbi annectitur Præposito meritis. Mecœnati pio mentis affectu colendo.

Reverendo ac Doctissimo Viro

DN. CHRISTOPHERO SUNDENIO,

Past. in Sinsfröm & Getha bene merito, nutritio meo liberalissimo, benefactori sincerè honorando.

Reverendo nec non Doctissimo Viro

DN. ISAACO WIDEBECKIO, past.

in Hälsmanorp & Jörebys vigilantissimo, affini meo perdilecto.

Reverendo atq; Doctissimo Viro

DN. GABRIELI SUNDENIO, designato Past. in Hämerland optimè merito,

fautori meo atq; amico perpetim honore prosequendo.

DN. JONÆ WICKENBERG Dicafterii

Aboënsis Procuratori prudentissimo, Patriotæ atq; amico grata mente colendo.

*A*mplum licet satis & illustre divi-
nitatis munus, Eminentissime E-
piscopo & Promotores honoran-
di, in amantissimo scientiarum
viridario passim conspiciatur, ubi qualibet
Philosophia particula meram spirat Majesta-
tem & occulta celestis sapientia Gazophyla-
cia pandit; nescio tamen an majus appareat
monumentum, quam in sancta illa sanctorum
Spirituum contemplatione, qua terrenis de-
purgata sordibus, corporumq; mole liberata,
jucundum animipabulum & verum cognitio-
nis nectar merito salutare amat. Et sicuti
ea pigmenta, per qua alius rebus color indu-
citur, maxime esse colorata solent, sic Pneu-
matica laude egere non potest. Enimvero
Dei prepotentis imago, ab ipsis mundi cuna-
bulis primis indita parentibus, sed Satana
postea deformata maculis, pristino quasi nito-
ri quodammodo reddita videtur, cum relictæ
scintillule hujus etiam scientie igne inflam-
mentur, cumque relictis hisce sedibus morta-
lium, mortales cælo conjungi allabor. , pu-
rissimiq; calitibus associari: quô utilis & ju-
cundius invenitur nunquam in cælo, solo &
salo. Predicavit quidem Anaxagoras se solis &
Cæli causâ natum; sed animus humanus piis co-
itationibus consecratus, præruptis æthereis
laustis, divinitatis intrat Palladium, ubi
A
compo-

composita mente spirituales captat dapes; ubi
intima cordium penetrat tam clemens cle-
mentissimi numinis bonitas, sancta immorta-
litas, impenetrabilis simplicitas, in perferuta-
bilis unitas & omnibus perfectionibus referta
vita, perennis ac infinita, castissimorumq; an-
gelorum constipata satellitio. Quisnam est, cu-
jus non vel sola argumenti tractatione, sensus
omnes sacro quasi horrore percussi contremi-
scunt? Hinc lactis & mellis flumina! hinc
jugis celestis sapientie torrens exundat melli-
fluus! sine murmure in aures, in ora, in inti-
ma viscerum suaviter se diffundens. Hæc
meditatio est ala illa altera Platonica, qua
subvecta mens nostra & sublimis excelsaq;
facta, ipsa sibi occurrit, & mancipato corpo-
ris contubernio, cum terram intra se, tum
mundanas vanitates extra se, & in se con-
temnit atq; derides cum Democrito. Verum
enimvero ne quod Majestati Divine deesse
Miraculum, accense sunt magna illius men-
tis purissime quedam scintillule, scilicet in
tot ordines divisus exercitus, quantum nec ora-
tione possū eloqui, nec assequi mente. Quorum
voluntas sancta, intellectus sagax, mens ca-
sta, motus velox, natura pura, quam nulli
corporis figura delineat, nulla materia labi
infuseat, nullus corruptionis nevus deturpat.
Adstant enim in conspectu Creatoris, Creati

rem cum nobilissimis creaturarum collaudantes, piisq; ad munia, ad obsequia procuranda propensissimi. Administratorii sunt spiritus, emissi ad salutem eorum, qui regnum hæreditabunt cælorum. Ea quippe est Angelorum præstantia, ut imperfecta eorum cognitio experibilibior sit, quàm aliarum terrenarum subtilis iudagatio. Ultimum Pneumatologie colophonem imponit magnum illud opificis miraculum anima humana, sagax ille subtilisq; spiritus, impenetrabilis divinitatis aura, Dei symbolum, Heros mundi, sapientie asylum, & Musarum propugnaculum, Orbis Universi voce decantandum, cui dotes numero innumerabiles adsignavit Plastes animalium. In illa veluti speculo clarissimo Vivas divinitatis, triumphantes Angelorum & spirantes Universorum imagines nobis coram intueri licet. Cum tanta sit sit hujus, de qua describere exorsus sum materiei sublimitas, quid de me polliceri possum? Fugit principiorum Pneumaticorum admiranda origo, consummate eruditienis viros, Ariadneis quibusdam nodis, totum nexum celantibus, in quorum abditam naturam, quo majori nisu penetrare cogor, eò plus negotii & laboris ipsa mihi faceffit argumenti consideratio, quæ vix ac ne vix quidem à me tam breviter condignè potest elaborari. Æquum proinde fuisse meritò infelicis Eloquentiæ, & parum

limata eruditionis impetum cohibere, quam
tam vulgari cultui in publicum provolare.
Sed quod acumini deest, vestra supplet nomi-
num celebritas, augeat auctoritas, illustret
gravitas, quæ suam quasi condecorare fron-
tem sustinet vilis nostra dissertatiuncula, pa-
trocinum ac robur cōquæsitura. Inprimis nomi-
nis Tui, Amplissime Episcopo, splendore circum-
fusa, ad aram multarum virtutum comita-
tu illustrem, litare conatur, ob decantatissi-
mam & nunquam sine laude memorandam
tuam benevolentiam, quæ familia nostra ex
eo tempore, quo parens longè desideratissimus
vitam cum morte commutavit, affulsit. Sed
quid pro tot tantisq; meritis reddam? expa-
vescit omnino animus. Trado proinde me i-
psam in perpetuam clientelam, trado has ru-
di adornatas Minerva, pagellas, in devotum
animi pignus. Quod si ardua inter Ecclesie
negotia occupatissimo, hora non contigerit
vacans, ut saltem nutu faventiori suscipiat,
submissè oro atq; obtestor. Trado fratrum
Trigam Charissimam, mecum vulnere beati
Patris ad orbata cubilia, ad lacrymas & su-
spira demissam, injuriis deformatam, tuo
patrocinio defendendam, tuo occursum erectam,
& postea à Te erigendam. Trado studia mea,
quibus sinum præbuiisti nunquam nō apertum.
Vobis Promotores ac sanguine juncti, grata
mene

mente semper colendi, Chartaceum hoc offero munus, quod licet exiguum, si numerum beneficiorum computetis; magnum, si animi grati magnitudinem respiciatis. Meo certe mecum pede & modulo metior, longe me imparem deprehendo, ad numerum meritorum nude tantummodo referendum, ne dum sermone id exornandum, quid dicam ad sufficientissimas gratias agendum? Verum ne oneri succumbam, in spem erigor, gratiam hanc mentis meae testificationem vobis haud molestam fore confidens, si non specimen; at saltem speciem qualemcundq;, & quantum à Vobis porro sperem, cognosceretis ipsi. Vale Celestium Oraculorum interpres, Musophilorum tu ramen, & magna nostrae Diœcesios Episcope! vitam vive consecratam ætheris sedibus & annalium perennitati! sera sit illa dies, qua sacrum disrumpat repagulum, quod æternum meruit gaudium! Valete seculi nostri columna, lucidissima Ecclesiarum stelle, juventutum formatores, & Scholarum fulcra! Deum veneror Votis flagrantissimis, ut horum laborum vacationem excipiant æterna requies, dulce trisagium, mœroris refrigerium, & gaudiorum omnium consummatissimum habitaculum! Quod voveris & optas non sine mente manus.

M. NICANDRI.

P R Æ F A T I O :

INgens & variis cogitationibus procellosum mare, B. L. ancipitem me, & duplici consuetòque admirationis & confidentiæ expositum affectui, diu verberaverat: Cum præsertim vererer quod publici speciminis loco benignæ eruditorum censuræ, exactiori mentis trutina perpendendum hic committo exercitium, parum compto verborum adparatu, minusq; polito ingenio sit elaboratum, quam ut lucem, omnigena eruditione fulgentiû aspiceret, & tot oculis se ingereret. Seculorû quippe nostrorû mores à prisca & simplici integritate tantû degenerarunt, ut laudi ducatur in vanitatum curiamaligna excogitare dicteria, fucatas glomerare facetias, & monstrosa cudere dogmata: è contrario æquum, rectum, laudabile, ingenti strepitu corrodunt, infami cavillatione traducunt, puerile, crassum, tritumque clamitantes, adeo ut in hoc mundi senio, nihil non morsibus scurrarum objectum inveniat. Olim cum virtus & literæ in æquilibrio essent, cumque camenæ fortissimi Numinis tutelæ consecratæ, sacrilegium erat, male de Musis cogitando præsumere. Nunc verò ut omnia in pejus ruunt, precarium obtinent literæ imperium, alienis territoriis subactæ. Conatum insuper meum, in hujus argumenti evolutione, non parum sufflami-

navit inops; illa & deploranda auctorum sup-
pellex; (quanquam multorum non exstiterat
mens Principiorum Pneumaticorum naturam
separatim perstringere) accessit ad augendam
formidinem, materiæ hujus sublimitas, diffi-
cultatibus non temnendis involuta, parumq;
ventilationi (quantum mihi quidem innotuit)
tradita, Quo huic sustinendæ moli pares hu-
meros acquirerem. Hæc, inquam, me in
perpetuam silentii legem fere obdurarunt, ut
rem potius tam sacram tacitus præteri-
rem, vel tempus paulo opportunius expecta-
rem. Confidentiam tamen suggestit Amplis-
simæ Fac. Philosophicæ, nunquam satis à me
decantandus favor, ut arduum hoc negoti-
um in meos humeros derivarem. Ad te in-
terim B. L. tota mea spectat oratio, te oro
quæsoq; ut his ut cunq; conjectis lineolis a-
nimum adhibeas candidum, & hanc Dispu-
tationem, cujus imaginem in brevi quasi ta-
bella conspectas, æqui boniq; consulas; sic tibi
metam & mentem, finem & scopum exponam.
I. Monstrabitur Pneumaticam esse distinctam
disciplinam. II. Illam gaudere principiis. III.
Dicetur qualia illa sint, & IV. Modus demon-
strandi per illa declarabitur. Quæ omnia si
feliciter, quemadmodum animus destinaverat,
exposuero, Voti mei fiam compos. Interim
malignantium non formidans dentē, opē Dei
exposco cœlitus, cujus favor adsit conatibus!

CAP. I.

*Existentiam Spiritus & Pneumaticæ
ostruens.*

THESIS I.

Antequam longius dissertationis 'pelagus
nostra ingrediatur Cymba, operæ preti-
um nos facturos existimo, si breviter & quan-
tum instituti ratio requirit, *Spiritus*, nec non
Pneumatica existentiam sub incudem exami-
nis revocemus, ne ejus natura minus probè
spectata in ignota (quod dici solet) sylva ver-
semur. I. enim notandum est, *Pneumati-
cam* esse ex Disciplinis particularibus, quæ
non tam suam probat existentiam, quàm eam
probatam aliunde sumit, nempe ex ipsa Me-
taphysica, quæ reliquis Disciplinis sua obje-
cta & terminos præscribit. Vid. præfatio-
nem D.D. Calo; in Metaph. sequentia momen-
ta *Spiritû* invictè etiam attende quæ ostendût.

I. *Cujus existentia ex lumine rationis est
demonstrabilis, illud est cognoscibile Philoso-
phicum, ac existentia Spiritus est talis. E*

Vide, plu R.D. Jacobi Flachsenii *Pneuma-
ticæ* pag. 61. Major est vera, Minor pro-
batur.

Ex rerum omnium serie: voluit enim Di-
vina bonitas, ab omni confusione abhorrens,
Distinctas esse Entium classes ut æquè essent
Mate-

Materialia, quam Immaterialia, simplicia
quam Composita, incorruptibilia quam
Corruptibilia; Cum simplicia sint priora
Compositis, Immaterialia Materiatis &c. De-
inde: *Omne quod est, eo ipso quo est, cogno-
scibile est; Spiritus est, E.*

Major est clara, Minor probatur. Dan-
tur enim certi quidam effectus Spirituales,
qui non possunt adscribi substantiæ alicui cor-
poræ, unde necesse est, eos superiori alicui
principio suam acceptam referre originem.
Est etiam omnibus hominibus innata quæ-
dam cognitio Spiritus infiniti, utpote Dei;
hoc enim luculenter Parens Eloquentiæ testa-
tur, quando dicit: Nulla gens est neq, tam im-
mansueta neq; tam fera, quæ etsi qualem
Deum habere deceat ignoret, tamen haben-
dum sciat. Cui assertioni omni humano te-
stimonio majus pondus addit Gentium Do-
ctor Paulus Rom. 1: 19. Τὸ ὃν ὁρᾶς τῆ ὀψῆς
ὁραγόν ἐστιν ἡ αὐτὴ, &c. Accedit etiam
experientia, quæ testatur obsessos variis lin-
guarum formis loqui; quæ certè operationes
nequaquam corpori possunt adscribi. Ani-
mam etiam rationalem innato quodam de-
siderio virtutis facie delectari, & vitiorum
contubernio contristari, tam notum est quàm
notissimum. Quæ certè dictorum factorumq;
conscientia expectat post abitum à corpore a-
lias quasdam mansiones, A 5 THE.

T H E S I S II.

Confirmata sic *Spiritus* existentia, non difficile erit illam ad certum forum Philosophicum relegare & aliis argumentis omissis, duo hic potissimum urgeo:

I. *Ubicunq; peculiare datur objectū suis principiis atq; affectionibus aliis disciplinis contradistinctum, per peculiare consimul abstractionem ad certum formale redactum, ibi dabitur peculiaris disciplina; At Pneumatica tale datur objectum Ergo.* Major probatur, tum quod intellectus noster avertit scire omnia, proindeq; omne quod est, sub aliqua disciplina contineri debet; tum quod disciplinæ, secundum omnium excellentissimorum philosophorum dogmata constituentur objectis per certam abstractionem ad certum formale redactis. vid: Calov. Minorem clarere

autumo, cum *Spiritus* qua lumine naturæ cognoscibilis, certum, quod extra controversiam, objectum, peculiari abstractione, a materia scilicet secundum rem, ad certum formale, qua scilicet lumine naturali cognoscibilis, redactum, suis præterea principiis & affectionibus contradistinctum, ut deinceps monstrabitur, constituat.

II. *Si Species Spiritui opposita, corpus scilicet naturale peculiarem constituit disciplinam, utiq; etiam Spiritus; verum prius, ergo etiam*

am

in posterius. Major ex eo patet quod ab exemplo argumentari liceat; præterea quibus usis constituitur physica, iisdem constituitur pneumatica. Minor extra controversiam est. plura vide in pneumaticis pl; R. atq; præcl. Domini M: Jacobi Flack: S. S. Theol. professoris celeb:

Contraria argumenta diluet συζήσεις publica. & Sectio Elenctica.

C A P. II.

Existentiam principiorum pneumaticorum & eorundem necessitatem arguens.

T H E S I S. I.

BReviores hic ducendæ sunt lineæ, cum prolixè satis in alia nuper habita disputatione declaravimus *Pneumaticam* proprie dictam esse scientiam, cum per remotionem reliquorum habituum, tum ex genuinis scientiæ requisitis, atq; generali Aristotelica principiorum definitione. Nunc vero principiorum pneumaticorum existentiam & necessitatem breviter discutiemus. Ubi in limine notamus, non opus esse ut ipsius subiectum pneumaticæ *Spiritus*, habeat principia, cum illius ut illius, principia nulla dentur. Nec etiam necessum est, ut omne subiectum scientificum habeat

habeat principia. Verum nos arbitramur sufficere, si affectiones habeant principia & causas per quas de subiecto demonstrentur: Docet quidem philosophorum Coripheus, in omni scientia principia requiri, sed non subiecti. Vid. priori. post. anal. C. 6. t. 15. Scientiam demonstrativam ex certis quibusdam ac necessariis principiis oriri. & cap. 8. t. 23. quod *scire sit rem per principia Cognoscere*. Unde versus vulgaris *Felix qui potuit rerum cognoscere causas*. Et post. C. 2. t. 15. *tum demum rem scimus quando rei causam cognoscimus*. item C. 7. t. 19. Scire quam ob rem res est, nihil aliud est, quam causam rei novisse. Quamvis interdum ita sit ut subiectum scientiæ habeat principia essendi formalia, quemadmodum E.g. Corpus naturale quod physice subiectum est; hoc tamen perpetuum non est, cum & alias possit æque scientiâ haberi: nam hæ conditiones magis sunt materiales, scientiæq; non in genere, sed tali competere, proinde ad ultimum scientiæ conceptum, ejusq; formalem rationem, non trahendas ex Beato Thuronio idem Flah: in sua pneumat. pag. mihi 76 disputat. Nec omnis demonstratio postulat causam rigide sic dictam. Nam attributa de Deo, & passionis entis transcendentes de Ente demonstrantur; quæ tamen causam proprie dictam non agnoscunt, ad-

adeoq; in tali demonstratione, medium cum
majori extremo realem habet identitatem vid:
Log. Flachf. p. 937. Sic Deus quamvis nul-
lum habeat principium se ipso superius, ca-
dit tamen sub scientiam, ejusq; attributa de-
monstrantur de seipso E. g. Immortalitas de-
monstratur per immaterialitatem, æternitas
per omnimodam immutabilitatem.

THESIS II.

Dispalescît hinc ad oculum in omni pro-
prie dicta scientia dari principia, quod sit
necesse. Siquidem scientia est habitus de-
monstrativus affectionum per principia. Ubi
itaq; non sunt principia, ibi nec vera est scien-
tia. Huic sententiæ ipse philosophus suffra-
gatur in 1. post: c. 3. t. 25. inquit: Sunt tria
in omni scientia necessaria: *res*, de qua aliquid
concluditur; illud ipsum, quod inesse osten-
ditur: & ipsa principia ex quibus elicitur con-
clusio. Requisita etiam principiorum huc
accomodari possunt: (*α*) Sunt necessaria;
Quod ex inde probatur. Quæcunq; princi-
pia gignunt demonstrationem necessariam,
adeoq; certam & infallibilem cognitionem, il-
la principia sunt necessaria, at Pneum: princi-
pia hoc faciunt, Ergo (*β*) Reciproca. Nam
fluunt ex subjecto & cum illo retro comme-
ant. (*γ*) Etiam aliquo modo immediata &
prima, ut postea fusius declaretur, (*δ*) Cau-
sa con-

elusionum, e. g. Sic immaterialitas est causa
indivisibilitatis, & (ε). priora conclusione
non tempore, attamen ratione ratiocinata
quod sufficit, (ζ) Sunt notiora ratione dis-
tinctæ cognitionis (η) Deniq; οὐκ ἐστὶν ἡ δὲ
πνευματικὴ; nam fluunt ex ipsius subjecti na-
tura, & ordinantur ad demonstrandas conclu-
siones illius scientiæ, hinc etiam proprio no-
mine, pneumatica, dicuntur. Quamquam hæc
requisita maxime competant principiis com-
plexis, qualia autem habet pneumatica dice-
tur inferius. Ulterius argumentor: Illatio-
nes illæ, quas obtinet pneumatica, erunt ve-
topicæ sive Dialecticæ, vel Elencticæ seu So-
phisticæ; vel demonstrativæ; Sed non Topi-
cæ, quia tales procedunt ex probabilibus; nec
Sophisticas quisquam sanus dicat, à quibus
longè abhorret tam Divina disciplinarum,
Spiritu infiniti & finito communis. Erunt
itaq; demonstrativæ, & per consequens per
principia cognoscendæ.

Quicquid præterea perfectionis est in habi-
tu scientiæ, id non est denegandum pneumati-
cæ, sed habere demonstrationes affectionum
de subjecto per principia demonstrativa, est
perfectio in habitu scientiæ, E. Major est cla-
ra, Minor ex priori Syllogismo confirmatur.

Ubi est vera essentia, ibi sunt veræ affectio-
nes, & per consequens principia, at in Spiritu
est

est vera essentia, E. Nam nulla vera & positiva essentia suis destituitur proprietatibus. Quod erat demonstrandum.

C A P. III.

*Principiorum nominalem enodationem
& per illa affectionum Pneumaticarum demonstrationem ostendens.*

THESIS I.

Quibus ita simplici stylo prænotatis, nunc exigente connexionẽ ordinis, nomen principij aggredimur cum ejus enodatio principium sit eruditionis, qua etiam non probè spectata profundam errorum sylvam ingredimur. Siquidem ὄνομα ἐστὶ ὄργανον διδασκαλικόν, καὶ διακριτικόν τῆς εἰρίας, ὡς περ κηρὸς ὑφάσματος. inquit plato in Cratilo. Vox principii frequens est in Theologia, ubi variis modis sumitur; (a) *Eminenter* absq; principiato & dependentia, ratione simplicis originis in eadem essentia: Sic pater dicitur principium Filii, (b) pro *principio revelationis*, quod dicitur *Sacra Scriptura*; vel *Collectivè* pro omni veritate Theologica prima; vide Calov. Met. de princ. & principiato. (c) Aliquando idem est, quod initium, attestante Scheiblero; Sic Filius Dei dicitur primus & primogenitus, etsi nullus post illum nascatur; plura vide apud Theologos. II. Noo-

II. *Noologicè*, pro principiis primis, tam Theoretices quàm Practices, nec non Instrumentalibus, quæ vocantur κοινὰ ἐννοιαί.

III. *Metaphysicè*, ubi principium & principiatum disjunctam Entis affectionem constituunt, ibiq; fusius differentes vide Metaphysicos, qui hæc in Actu signato seu in propria sede tractant.

IV. *Physicè*, pro partibus constituentibus corpus naturale, ceu causis internis; Sic materia & forma dicuntur principia interna.

V. *Politice*, pro eo quod respectivè & certo modo primum est; Quomodo Rex in regno suo, Dominus in territorio, consul in senatu primi dicuntur.

VI. *Mathematice*, sic problemata, Theoremata & lemmata dicuntur principia.

VII. *Pneumaticè*, pro certis rationibus, per quas affectiones pneumaticæ demonstrantur, prout verba Cajetani effert Svaretzius; vid. Disp. 1. ar. 3. punct. 2. principia incompleta duplici modo intelligi possunt; 1. Quod sint veræ causæ secundum rem, aliquo modo distinctæ ab effectibus vel proprietatibus, quæ per illas demonstrantur. Et hujusmodi principia vel causæ non sunt simpliciter necessariae ad rationem objecti, quia necessariae non sunt ad veras demonstrationes conficiendas, ut constat (a) *Ex posteriori*. Sic Deus est ob-
jectum

jectum scibile, & de eo demonstrantur attributa, non solum à posteriori & ab effectibus, sed etiam à priori, unum ex alio colligendo, ut immortalitatem ex immaterialitate, & esse agens liberum, quia intelligens est. 2. alio modo dicitur principium, seu causa id quod est causa alterius, secundum quod objective cōcipiuntur & distinguuntur; Et hoc genus principii sufficit, ut sit medium demonstrationis; nam sufficit ad reddendam veluti rationem formalem, ob quam talis proprietas rei convenit. Ultima acceptio vocis nostro aridet instituto.

THESIS II.

Synonymiam quod attinet; frequens hic non occurrit, præterquam quod græcis dicitur ἀρχή, latinis (πληθυντικῶς) *Elementa, Principia, rationes*, interdum etiam *causæ*. Sed hoc loco non *Essendi*, sed *cognoscendi & Virtuales* intellectus volumus. Novimus alias *Principium & Causam* ut latius & angustius distingvi. Ita ut omnis causa sit principium, sed non omne principium causa; Sic via est principium itineris, aurora, diei, &c.

THESIS III.

Ἐνυμὸν quod attinet; ut inverso hic procedam ordine, dicitur Principium quasi primum rei initium,

B

CAPUT

CAP. IV.

Naturam principiorum Pneumaticorum delineans.

THESIS I.

Hisce benè pensatis quæ veritati viam pandere solent, præmissam itaq; ὀνοματολογίᾳ qualemcunq; evolutionem, excipit ipsa principiorum Pneumaticorum enodatio, ubi in demonstratione causam virtuale medium & principium incomplexum dicimus esse ipsam essentiam subiecti, quam alii quidditatem, alii conceptum ejus quidditativum dicunt. Aristoteles vocat τὸ πρῶτον ἢ εἶναι, item ἕστίαν. Nam quodvis objectum est abundans fons & principium suarum affectionum; unde argumentor :

A quo Spiritus affectiones oriuntur & fluunt, & a quo habent vigorem essendi vel inessendi vel denominandi, id est principium affectionum illarum & causa; Sed affectiones Spiritus oriuntur & fluunt ab essentia Spiritus; E. Essentia Spiritus est principium affectionum Spiritualium.

Amplius: Per quodcunq; affectiones cognoscuntur inesse Spiritui ut Subiecto, id est principium & causa Illarum;

Sed per essentiam Spiritus affectiones
Ipse-

*Ipsæ cognoscuntur inesse Spiritui, ut
Subiecto, E.*

*Essentia Spirituum est primum principium
et causa.*

Ratio est, inquit laudatus Auctor Flachsenius, quoniam affectiones Spiritus oriuntur & fluunt ab essentia Spiritus, E. per eandem cognoscuntur ei inesse. Alius Excellens quidam Auctor ratiocinatur.

Affectiones Pneumaticæ non sunt deterioris conditionis ac sunt aliæ aliarum rerum proprietates: aliæ autem proprietates (pergit idem Auctor) ex essentia sui subiecti fluunt. Quin imò de intrinseca ratione propriæ passionis est oriri ex essentia subiecti. v. g. In Physica Physicus perspicit profluere ex essentia corporis naturalis, naturales affectiones. Sic in multis aliis.

Quanquam hæ affectiones reale discrimen à suo subiecto admittant, cum sint accidentia, quod in Spiritu, ut sic, nullo modo permitendum.

Quod ipsum ut melius intelligatur, notetur subiectum scientificum Pneumatices posse tripliciter considerari 1. In se & præcisè. 2. In ordine ad sua inferiora. 3. In ordine ad suas passiones & attributa.

Primo modo Spiritus non habet rationem causæ vel principii, alias ratio causæ esset ad

seipsam, fieretq; processus in infinitum, à quo abhorret natura. Nec respectus potest fieri ad partiale Objecti, videlicet ad Angelos & animam separatam; Siquidem respiciendum ad potissimum ἀναλογατοῦ, nihilq; dicetur in genere, quod non verificatur de specie. Esset etiam ἀτοπον ἢ ἄλογον, Spiritum infinitum dicere habere causam superiorem, cum sit ἀρχαῖος. Nec secundo modo habet vel habere potest rationem causæ, quia superius essentialē non est causa essendi suorum inferiorum. Sed tertio modo Spiritus ipsiusq; essentia habet rationem causæ, scilicet in ordine ad suas affectiones, quarum causa virtualis est, vide Mejeri Pneumat. pag. 118.

THESIS II.

Inter attributa seu affectiones Spiritus quandoq; una est principium & causa alterius; quia sæpe una affectio Spiritus cognoscitur per aliam; quemadmodum e. g. immutabilitas est causa perennitatis; Immunitas à quantitate est causa indivisibilitatis; Cogno-
sco enim Spiritum esse indivisibilem, per hoc, quod expers sit quantitatis. Nam quicquid est expers quantitatis, illud est indivisibile,

Spiritus est expers quantitatis, E.

Nam differente eodem laudato Flachsenio in Pneumaticis pag. 78. Intellectus noster unam concipit præ alia. Pergit idem Auctor.

Demon-

Demonstratio hæc non dicitur à priori, propterea quod principium demonstrationis, hic sit prius affectione demonstrabili secundum ordinem naturæ, rigorosè loquendo: Possunt enim subjectum, principium & affectio, ut realiter idem esse, ita etiam natura simul; Sed dicitur à priori; quia saltem in ordine nostræ cognitionis, principium demonstrationis apprehenditur tanquam antegrediens affectionem, vel tanquam aliquid ipsâ prius: Quia prius est in concipiendo, quam affectio.

THESIS III.

In Pneumatica dantur etiam principia complexa, ut sunt propositiones Pneumaticæ, quæ sunt causæ conclusionum Pneumaticarum. E.g. Immunitas à quantitate & incorruptibilitate sunt affectiones Spiritus, & cognoscuntur ipsi inesse per immaterialitatem, ut per causam, ut non possint non fieri hæ propositiones & hæ principia:

Omne immateriale est incorruptibile;

Item; Quicquid est expers quantitatis, illud est indivisibile. Vel hoc modo.

In quacunq; scientia dantur propositiones immediata & prima, per quas demonstrantur conclusiones, in illa dantur principia complexa.

Sed in Pneumatica dantur ejusmodi propositiones,

E. principia complexa.

T H E S I S IV.

Demonstrationes etiam indirectæ seu per impossibile hic locum obtinent, qualia sunt illa principia prima & universalissima; Quodlibet est aut non est; Impossibile est idem simul esse & non esse, &c.

Ad quæ revocari & examinari omnium scientiarum principia & veritates ex Aristotele asserit Pl. Rev. Dn. Jacobus Flachsenius.

Unde tale constitui potest argumentum:

Ad quæcunq; principia revocantur & examinantur omnia omnium scientiarum principia & veritates, illa obtinent pro re nata in Pneumatica.

Atqui ad principia prima & communissima revocantur, Et examinantur omnia omnium scientiarum principia & veritates,

Ergo illa principia pro re nata obtinent in pneumatica.

T H E S I S V.

Quidam Spiritus in particulari habent principium & causam sui formaliter & proprie dictam: ita patet de Angelis sive intelligentiis, & de anima rationali; sunt enim dependentes Spiritus. Quidquid vero effective dependet ab alio, illud habet causam in sui esse realiter

realiter influentem & producentem: subsume jam de Angelis & anima rationali E. Sed hæc ratio partim est facilis, partim impertinens, cum talia sint principia, quæ Spiritui ut sic debent competere: Quod ad ravam usq; inculcatum est. Nihil debet dici de genere, quod non verificatur de specie.

THESIS VI.

Hiscæ ita præsuppositis, talem exhibemus descriptionem principiorum ex celeberrimo Doct: Graftio desumptam: *Principia Pneumatica sunt cause virtuales, seu rationes a priori, petite a definitionibus attributorum, per quas affectiones de subiecto demonstrantur.*

TH. VII.

Analysis hujus descriptionis hæc est brevissima:

I. *Principium* dicimus medium demonstrationis, quod a Definitione petitur, siquidem affectio demonstranda fluit ex essentia subiecti in quo virtualiter latet, v. g. Spiritus affectio est simplicitas; Unde fluit hæc demonstranda propositio; Spiritus est simplex, petito medio ex definitione simplicis. Simplex est, quod est indivisum indivisibile. Unde fluit hæc demonstratio: Quicquid est indivisum indivisibile, illud est simplex; Atqui Spiritus est indivisus indivisibilis E. est simplex. Et hæc demonstratio a parte definitionis sumitur.

3. Notandum est (ut antea innuimus) u-
nam affectionem esse Principium alterius, v.g.
Spiritus est indivisibilis, quia est immateria-
lis. Hinc demonstratio: Quicquid est im-
materiale, illud est indivisibile; Atqui Spiri-
tus est immaterialis, E est indivisibilis. Vid.
toties laudatum Auct. in Pneum. p. mihi 17.
Tantum breviter de sectione Theorematica,
sequitur Elenchtica.

Q U Æ S T I O I.

An Pneumatica sit distincta disciplina
Philosophica? Aff.

E Tiam si duobus saltem in prioribus ratio-
num momentis veritatem simplicem ape-
ruimus, illis tamen persuasum nobis fuit, can-
dido Philosophantium choro quodammodo
satisfieri; Ceterum ut ὁφθαλμοφανὴς pa-
teat assertio, contraria argumenta in medi-
um proferre, illaq; braviter resolvere non in-
conveniens fore certo certius confido.

Obj. 1. *Inter hujus discipline oppugnato-
res, est non solum acuti ingenii vir Scheibl.
verum Watsonius, &c. qui supervacaneam pu-
eant hanc disciplinam, &c. ex merito in sapiētia
prima (ut verba ejus utar) tractandam.*
Primum quod concernit, nemo dicat tam no-
bilem cognitionem de Spiritu infinito, de pu-
rissimis intelligentiis, deq; beatis mentibus
haustam esse supervacaneam; cum causam ef-
ficien-

ficientem primam agnoscat omnis boni dator
Deum, omnia sapienter creantem & que
conservantem. Præterea novimus omne sci-
bile, quod in aliqua disciplina nec est princi-
pium, nec affectio, nec modus contrahens,
mereri peculiarem tractationem. Cum itaq;
horum de natura nihil participat Spiritus, e-
rit itaq; distinctæ tractationis: Metaphysica
etiam pertractat ens quatenus ens & non de-
scendit ad entia determinatæ quidditatis. Spi-
ritus enim, quæ Spiritus, non magis est sub
objecto Metaphys. quam corpus naturale, in-
quit D. Calov. Et quamquam contendunt
eamdem esse abstractionem (quæ tamen non
est sufficiens medium judicandi de distinctione
disciplinarum) non tamen conceditur, cum
illa sit secundum rationem per indifferenti-
am, hæc secundum rem & rationem.

Obj. 2. *Instant nonnulli, animam rationa-
lem pertinere ad Physicam.* Sed Resp. Di-
stinguendo inter considerationem absolutam
& respectivam. Hæc ad Physicam, illa vero
ad Pneumaticam pertinet. *Spiritus infiniti
& Angelorum pertractatio pertinet ad Theolo-
giam.* Resp. Verum probè observamus, al-
liud genus esse Paræneticum, & aliud dogma-
ticum, ad hoc inclinatur (testante Flachsenio)
Pneumatica, ad illud Theologia.

Obj. 4. *Spiritus non potest esse commune*
B 5 *genus,*

*genus, cum inter infinitum & finitum nulla
detur proportio. Resp. Distingvo inter con-
ceptum genericum atq; Specificum. Spiritus
enim increatus, & Spiritus creati, conveniunt
ratione generica, vel quasi generica, licet dif-
ferant rationibus propriis & specificis. O-
mnia enim illa a quibus abstrahitur commu-
nis conceptus, in aliquibus convenire oportet,
in aliquibus differre, docet Tombera l. 4.
Met. Quod patet: Si enim in omnibus con-
venirent, essent plane idem, sic conceptus ab-
stractus non esset communis sed proprius il-
lis. Si etiam omnino different, ab iis non pos-
set abstrahi aliquis conceptus communis. Di-
stingvendum itaq; inter essentiae & univocati-
onis convenientiam, & analogicam attributi-
onem.*

Q U Æ S T. II.

**An Pneumatica habeat Principia, illaq;
a Subiecto realiter differant? Aff.
prius Neg. post.**

In Sectione priori Theorematica, prolixè
satis disputatum est, evictumq; Pneumaticam
gaudere Principiis. Nunc contraria quædam
argumenta diluere allubescit. Contra prio-
rem nostram assertionem opponunt. *Quic-
quid est commune cujuslibet scientiæ subiecto,
id etiam Spiritui competit; Habere principia
& causas formales est commune cujuslibet sci-
entiæ*

entia subiecto, E. Resp. 1. Συγχωρητικῶς,
concedendo scientiam, si non formaliter, at
tamen virtualiter principia habere, modo
principia contineantur intra subiectum, cau-
sæq; fiant affectionum. 2. Ἀπρηλικῶς, quod
non sit necesse, ut quodlibet subj. scientifi-
cum habeat principia formalia. Siquidem
materiales scientiæ, & in genere acceptæ con-
ditiones ad ultimum scientiæ conceptum, e-
jusq; formalem rationem non esse trahendas,
monuimus antea. Est ergo, fallacia a dicto
secundum quid ad dictum simpliciter.

*Object. 2. Omne Verum principium & cau-
sa debet realiter esse distincta ab eo, cuius est
principium: Atqui principia affectionum
Pneumaticarum non sunt realiter distincta ab
ipsis affectionibus. E. Resp. Ad maiorem il-
lam negando, quod omne principium debeat
realiter distingui ab affectione vel subiecto.
Dicitur enim aliquid demonstrari de aliquo
per aliud, etiamsi (per quod demonstratur,
uti est causa seu medium, non distinguatur re-
aliter ab eo, quod demonstratur, & cuius cau-
sa existit. Sic per infinitam Dei essentiam de-
monstro infinitam potentiam: Æternitatem
per omnimodam immutabilitatem, inter quæ
tamen non datur distinctio realis. Sic in en-
te respectu suarum affectionum principia rea-
liter distincta non sunt, quia principium & af-
fectio*

fectio realiter ab Ente non differunt.

Obj. 3. *Nihil est prius subjecto in quavis scientia, E. neq; esset causa & ratio prior Spiritui in pneumatica, & per consequens nulla principia.* Resp. Hoc telum licet prima Specie videatur acutum, cauta tamen inclinatione animi in vanum cadit. Nam major non est catholica, si de principiis essendi, quæ etiam cognoscendi fundamenta sunt, e. g. cerne Physicam, ubi subjectum corpus nat. causas agnoscit se ipso priores. Minor etiam est invalida, nam quamvis esset subjecto nihil prius in scientia, non tamē sequitur nulla dari principia. Etenim Principia sunt & dicuntur priora, non respectu subjecti, sed affectionis cognoscendæ, ejus prioritatem sibi vendicant, & sic certo modo priora dici possunt.

Object. 4. *Quaecundq; distinguuntur ut realitas & realitas, illa distinguuntur realiter; Atqui Spiritus, principia, affectiones, distinguuntur ut realitas & realitas E.* Resp. Aliud est esse aliquid reale ab alio distinctum; & aliud est addi alicui aliquid reale; Aliudq; addi aliquid reale realiter ab eo distinctum. Affectiones enim & principia unum quid sunt, sed non sunt unum attributum: Sunt unum a parte rei, cum omnia attributa Spiritus, sunt una & eadem essentia. Considerantur etiam materialiter vel formaliter, unum quidem

dem sunt attributa realia materialiter & a parte rei, non tamen formaliter.

QUÆST. III.

Numquid etiam animæ brutorum sint Pneumaticæ tractationis?

IN initimis naturæ thalamis & visceribus res illa latet, utrum post resolutionem corporis fiat irrationalium formarum annihilatio; an vevo sint superstites? Prior sententia multis retro seculis & auctoritate gravissimorum virorum & rationum ponderibus est inclyta. Nec altera suis fundamentis atq; ratiociniis destituta. Siquidem brutorum formæ non habent corrumpens ad intra; nec ad extra; non illud quoniam ex quatuor elementis & principis chymicis non constant. Nec hoc, cum substantiæ nihil sit contrarium. Si autem Deus voluerit atq; decreverit illas, corporis mole liberatas interire, illud mysterii est plenum. Præterea dicunt sicut ex nihilo nihil fit naturaliter, ita in nihilum nihil abit. Nulla etiam substantia videtur annihilari: Sed animæ brutorum non tantum substantiæ sunt, verum etiam simplices (loquor ex Hypothesi illorum) quomodo fiat illorum annihilatio? hæc profecto non sunt de nihilo. Verum cum scientia requirat animum ἀμετάθετον καὶ ἀμετακίνητον, & hæc rationes tantum sunt probabiles, ideoq; tuto animas

animas brutorum ad objectum Pneumaticæ referre non licet. Huc etiam facit quod Spiritus subjectum Pneumaticæ, sit immaterialis, immortalis, intelligendi & volendi facultate, alijsq; attributis gaudens: Quæ animis brutorum adscribere esset ἀτόπων ἀβυσσώτατον. Tantum de Quæstionibus sequitur sectio Axiomatica.

Axioma I.

Pneumatica est scientia proprie dicta.

Axioma II.

Spiritus ut Spiritus non habet principia formaliter dicta.

Axioma III.

Propositiones pneumaticæ sunt κατὰ παντός; patet; nam omnis Spiritus est simplex, est immortalis &c.

Axioma IV.

Propositiones etiam Pneumaticæ sunt καὶ αὐτῷ; illud dispalescit, utpote ubi prædicatum est adjunctum subjecti Spiritus, cum quo ita simplicitas & immortalitas identificari possunt, ut licet non ingrediantur definitionem Spiritus, tamen de eodem prædicentur extræssentialiter in modo secundo per se tali,

se tali, ita tamen, ut prædicatum sola
ratione distinguatur a subiecto.

Axioma. V.

Sunt etiam καὶ ὁλαπρωτον propositions pneumaticæ. Nam prædicatum
convenit subiecto primo, omni, per se
& quatenus ipsum, nec non reciproce.
Plura vide apud Doct. Graetium. Ulte-
rius progredi vetat plenum hoc festi-
nationis negotium; claudam itaq; cum
B. Sperlingio:

Accipe L. Candide e Candido & veri
cupido quod progeneratum pectore. Ve-
ritas noster amor, cujus gratia scriptum,
quidquid scriptum. Novitas si te offen-
dit, veritas defendit. Brevitas si minus
ad palatum: cogita brevem veritatem
& veram breviter suavissimum
mentis pabulum.

*Gloria sit patri, sit Nato Gloria
Sancto.*

*Gloria Spiritui, Triadi sit Gloria
Sacra!*

Ad
Eruditione & moribus condecoratissi-
mum Dn. Candidatum Philosophiae,
MAGNUM NICANDRUM,
Amicum meum & amicum, ut ha-
ctenus commilitonem, dilectis-
simum:

MAGNUS NICANDER

per anagramma.

CANDEN⁹ MÎ GNARUS?

Nonne mihi candes mî candidus
MAGNE NICANDER,
QVI ES GNARUS studiis & pietate
probus.

L. Mg

ENEVALD, SVEN

Q.G.A.S.S. Th. Doct.

hodie Acad. RECTOR.

Ad VIRUM JUVENEM,

Literarum Morumq; decore pereximium,

DN. MAGNUM NICANDRUM,

Philosophiæ Candidatum omninò stren-

num, Amicum & Commilitonem

apprime dilectum:

per Annagramma:

MANU NEC GRANDIS.

Grandia permulti conantur, futilibus
sed

Et levibus scriptis; sic sua cuiq; placent.

Ast delectaris tu non vulgaribus ausis:

Ardua moliris cœpta, MANU validâ.

NEC cunctis talis Naturâ copia fandi

Est data quæ tibi met; GRANDIS eris
meritò,

Præcipuè Patrias salvas cum legeris oras,

In quibus acquires tu decus eximium,

Pro studiis verò præsentia Numina Va-
tum,

Ti clarum nomen, præmia justa da-
bunt,

*Ut ut impeditior, L. in. Mg.
scripsit*

SIMON Zølpo

Met. & Log. Prof. Ord.

Pereximie ac Præstantissime
DN. MAGNE NICANDER,
Philosophiæ Candidate meretissime;
Fautor & amice plurimum ho-
norande.

Haud minus verè quam concinnè dixit
Græcorum, quondam Orator: χρυσὴν ἑλπίδα
ἔχειν: Aureum sanè dictum, à quovis
sanioris Literatura cordatis cultoribus seriò imi-
nandum, ne absterreantur talibus molestis li-
teris dicati; Sic enim Natura pulcherrimas
rosas inter asperrimas spinas crescere fecit, ut
doceret semper per angusta ad augusta esse
pertinentandum. Ita nosser, virtute & Lite-
ris Pereximius Dn. Candidatus respondens,
haud minimis cum impedimentis & molestiis
spinosam Musarum viam felici, invictòq; cul-
cavit animo. Jam ergo felicissime triumphans,
metam propositam cum laude occupat: Hono-
ribus scilicet in Philosophia summis, Gradu, in
quam, Magisterii, jam merito jureq; tuo initi-
aris & insigniris (mibi perquam dilectæ) MA-
GNUS NICANDER; quocirca, ut meum est,
ex animo, tibi gratulor Deum optimum Ma-
ximum supplex orans ut faustum hoc felixq;
esse perpetim jubeat. Reg. Al.

CLAUDIUS G: ALANUS.